śārīram nāma prathamam adhikaraṇam prathamo 'dhyāyah

10

15

[SAHADEVA] yā śāstrarūpena vicitrarūpair anusthitā viśvam idam vicitram ādyantahīnā khalu nirmimīte sarasvatī tām pranamāmi devīm veditā sarvaśāstrānām bhatto 'bhūn mukulābhidhah | labdhvā kutaścid ādarśām bhrastāmnāyam sumuddhrtam | 2 kāvyālankāraśāstram yat tenaitad vāmanoditam asūyā tan na kartavyā višesālokibhih kvacit | 3 | ākarnya bhavatas tasmād dayitasya vidhīyate vivrtih sahadevena vāmanīyasya samprati | 4 | vispastārtham idam prāyah sūtram vrttisvarūpakam | vivṛttis tan mayaitasmin saṃkṣepeṇa viracyate || 5 || [VĀMANA] pranamya paramam jyotir vāmanena kavipriyā kāvyālankārasūtrānām svesām vrttir vidhīyate [Sahadeval] pranamyetyādinā istadevatām namaskrtya sūtrāni vyācaste | kavipriyeti | kavīn prīnātīti kaviprīh tena kavipriyā vāmanena | kavipriyā kavivallabhā vā vrttih || kāvyam grāhyam alankārāt | 1.1.1 | [Vāmana]kāvyam khalu grāhyam upādeyam bhavati alaṅkārāt | kāvyaśabdo 'yam gunālankārasamskrtayoh śabdārthayor vartate | bhaktyā tu śabdārthamātravacano 'tra grhyate || [Sahadeva] **kāvyam grāhyam alankārād** ityādikayā pancasūtryā sambandhābhidheyaprayojanāni pratipādayitum upakramate | dosā heyatvena gunālānkārāś copādeyatvenābhidheyāh, śāstram abhidhāyakam, yad vaksyati: śāstratas te iti | śāstrasya dosādīnām cābhidhānābhidheyalaksanah sambandho 'rthād uktah, dosādiparijñānam ca prayojanam | tasyāpi prayojanam doṣahānena guṇālankārādānena sundarakāvyanispattih | tasyāpi prayojanam drstādrstam ca, yad vaksyati svakanthena — kāvyam sad dṛṣṭādṛṣṭārtham prītikīrtihetutvāt | atas trīny

api sambandhābhidheyaprayojanāni pratipāditāni | adhyāyānte tu

prayojanasthāpānety upasaṃhāraḥ prayojanasya prādhānyāt | prayojanaṃ hi sarvatra pravṛttihetuḥ, yad uktam: "prayojanam anuddiśya na mando 'pi pravartate" iti |

nanu guṇālaṅkārajanitaśobhau śabdārthau kāvyaṃ na tu kevalau | tat kiṃ bhedena pratipādyate kāvyaṃ grāhyam alaṅkārād ity āśaṅkyāha — kāvyaśabdo 'yam iti | mukhyārthaparityāgena lākṣaṇikam arthaṃ bhajata iti bhaktir lakṣaṇā | sā cātrābhidheyasambandhāt | guṇālaṅkārasaṃskṛtaśabdārthalakṣaṇo hi samudāyaḥ kāvyaśabdābhidheyaḥ | tatsambaddhaś ca śabdārthamātralakṣaṇo 'vayavaḥ | tad uktam — abhidheyena sambandhāt sādrśyāt samavāyatah |

vaiparītyāt kriyāyogāl lakṣaṇā pañcadhā matā || ¹
iti | prayojanaṃ cātra pṛthaguddhṛtaguṇālaṅkārasvarūpavyutpādanam |

[VĀMANA]ko 'sāv alankāra ity ata āha—

saundaryam alankāraḥ | 1.1.2 ||

[VĀMANA]alaṅkṛtir alaṅkāraḥ | karaṇavyutpattyā punar alaṅkāraśabdo 'yam upamādiṣu vartate ||

[Sahadeva] nanu yathālankārāt kāvyam grahyam evam guṇād api tat kim viśeṣeṇocyata ity āśankyāviditābhiprāyaḥ pṛcchati | ko 'sāv iti | itaraḥ svābhiprāyam prakaṭayati — saundaryam iti | śobhāmātravacano 'trālankāraśabda ity arthaḥ | karaṇavyutpattyā punar ity adhyāyanyāyodyāvasaṃhārādhārāvāyavāś ca [A 3.3.122] iti cakārasyānuktasamuccayārthatvāt ghañantah |

sa doṣaguṇālaṅkārahānādānābhyām || 1.1.3 || [Vāmana]sa khalv alaṅkāro doṣahānād guṇālaṅkārādānāc ca sampādyaḥ kaveh ||

 $\pm \bar{a}$ stratas te || 1.1.4 ||

[Vāmana]te doṣaguṇālaṅkārahānādāne śāstrād asmāt | śāstrato hi jñātvā doṣāñ jahyād, guṇālaṅkārāṃś cādadīta ||

[Vāmana]kim punaḥ phalam alaṅkaravatā kāvyena, yenaitadartho 'yam yatnaḥ ity āha—

kāvyam sad drstādrstārtham, prītikīrtihetutvāt | 1.1.5 |

 $[\]overline{\ }^1$ Quoted in $Abhidh\bar{a}vrttam\bar{a}trk\bar{a}.$

¹⁶ vartate ||] vartatām || T.

[VĀMANA]kāvyaṃ sac cāru dṛṣṭaprayojanaṃ prītihetutvāt | adṛṣṭaprayojanaṃ kīrtihetutvāt | atra ślokāḥ — pratiṣṭhāṃ kāvyabandhasya yaśasaḥ saraṇiṃ viduḥ | akīrtivartinīṃ tv evaṃ kukavitvaviḍambanam || 1 kīrtiṃ svargaphalām āhur ā saṃsāraṃ vipaścitaḥ | akīrtiṃ tu nirālokanarakoddeśadūtikām || 2 tasmāt kīrtim upādātum akīrtiṃ ca nivarhitum | kāvyālaṅkāraśāstrārthaḥ prasādyaḥ kavipuṅgavaiḥ || 3

[Sahadeva] prasādyata iti | nirmalīkāryaḥ | pumāṃsaś ceti gāvaś ceti puṅgavāḥ | gor ataddhitaluki (Ā 5.4.92) iti ṭac samāsantaḥ | puṅgavā iva kavayaḥ kavipuṅgavāḥ | upamitaṃ vyāghrādibhiḥ sāmānyāprayoge (Ā 2.1.56) iti samāsaḥ | puṅgavā iti dhuryāḥ vṛṣabhā ucyante || cha || iti kāvyālaṅkārasūtravṛttau śarīre prathame 'dhikaraṇe prathamo 'dhyāyaḥ iti